Työ ja turva -osasto/ML/ea 8.11.2021

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

HE 198/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä ja siihen liittyviksi laeiksi

Yhteiskunnalliset tavoitteet

SAK kannattaa Työkanava Oy:n yhteiskunnallisia tavoitteita työllistää kaikkein vaikeimmin työllistyviä osatyökykyisiä. Kyseinen kohderyhmä ei todennäköisesti työllisty ilman yhteiskunnan vahvaa panosta. Kyse on ihmisoikeuksista, tasa-arvosta ja yhteisvastuusta: tarjoamalla työpaikkaa vaikeimmin työllistyville voidaan vähentää syrjäytymistä pitkällä aikavälillä - myös yli sukupolvien.

Kohderyhmien valinta

Näemme hyvänä kohderyhmänä vaikeimmin työllistyvät osatyökykyiset. Tällöin syrjäyttämisvaikutuksen riski on pieni, kuten esityksessä mainitaan. Pidemmällä aikavälillä tavoitteena on kohdehenkilöiden työllistyminen avoimille työmarkkinoille.

Osatyökykyisyydelle ei ole olemassa yhteistä juridista määritelmää. SAK näkee asianmukaisena, että osatyökykyisyys määritellään työvoimapoliittisen näkökulman kautta, jolloin määrittely on yhdenmukainen TE-toimiston asiakastietojärjestelmän terveystietoja koskevan säätelyn ja sitä koskevan ohjeistuksen kanssa. Lisäksi määrittely olisi tarkoituksenmukainen, koska TE-toimistolla on kokemus ja osaaminen säännöksen tulkinnasta.

Työntekijöiden valintaprosessi

Hallituksen esityksen mukaan Työkanava Oy:öön oletetaan työllistyttävän karkeasti arvioiden kahdesta kohderyhmästä: Terveydellisiä rajoitteita omaavista pitkäaikaistyöttömistä - käytännössä ns. TYP-palveluiden asiakkaista – (75 %) ja toisaalta täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä olevista henkilöistä (25%).

Työkanava Oy:n työntekijäryhmiä valitessa fokus on pidettävä työkykyyn liittyvissä kriteereissä. Esityksen mukaisten kohderyhmien lisäksi tulee huomioida myös työttömät työnhakijat, joiden työkyvyttömyyseläke on hylätty sekä työtä vailla olevat osatyökyvyttömyyseläkettä saavat henkilöt. Hylätyn työkyvyttömyyseläkepäätöksen saaneet päätyvät usein pidempiaikaiseen työttömyyteen ja merkittävä osa saa lopulta muutaman vuoden sisällä myöntävän työkyvyttömyyseläkepäätöksen.

Esityksen mukaan Työkanava Oy:n potentiaaliset työntekijät ohjattaisiin yhtiöön työ- ja elinkeinotoimiston palvelujen kautta, mutta yhtiöllä olisi tietty harkinnanvara lopullisten rekrytointien suhteen. Lopullista valintaa tehtäessä on ehdottomasti muistettava yhtiön sosiaalipoliittiset tavoitteet ja syrjimättömyyden periaatteet.

Työsuhteet Työkanava Oy:ssä

SAK pitää hyvin tärkeänä, että erityistehtäväyhtiössä työskentelevät työllistyvät toistaiseksi voimassa oleviin, ensisijaisesti kokonaikaisiin työsuhteisiin. Työkanava Oy:n ei ole tarvetta edistää työelämän pirstaloitumista ja epätyypillisten työsuhteiden kasvua.

Kiinteäaikaisen osa-aikatyösuhteen käyttö on hyväksyttävää, jos sen käyttö on yhtiön työntekijän kannalta perusteltua ja toivottavaa. Vaihtelevan työajan sopimusten käyttöä on pyrittävä välttämään ja puhtaasti tarvittaessa työhön kutsuttavien sopimusten (ns. nollasopimusten) teosta on pitäydyttävä kokonaan. Työsuhde voidaan muuttaa vuokratyösuhteeksi silloin, jos se on työnteon kannalta perusteltua ja yhtenä sen tavoitteena on pysyvän työsuhteen solmiminen työvoimaa vuokraavalle työnantajalle.

Moniammatillinen tuki

Vaikka työntekijät tulevat yhtiön palvelukseen suoraan ilman erillistä palvelujaksoa, on heidän kohdallaan aina huomioitava moniammatillisen tuen tarpeet. Moniammatilliset palvelut on pyrittävä yhteensovittamaan työhön esimerkiksi kattavan työnterveyshuollon kautta, joiden on oltava työntekijän näkökulmasta helposti saatavilla. Työterveyshuolto tulee järjestää kaikille työntekijöille - myös kaikille mahdollisesti osa-aikaisella tai nollatuntisopimuksella työskenteleville.

Vaikutus työttömyysturvaan

Hakeutumista Työkanava Oy:n palvelukseen ei vaadittaisi työnhakijan työttömyysetuuden edellytyksenä. Samoin työsuhteen päättyminen työvoimapoliittisesti arvioituna moitittavasta syystä ei johtaisi karenssiin tai työssäolovelvoitteen asettamiseen. Tämä on erittäin järkevää ottaen huomioon yhtiön työntekijöiden lähtökohdat ja yhtiön sosiaalipoliittisen roolin ja tavoitteet.

Asema markkinoilla

Yhtiön toiminnan on oltava pidemmällä aikavälillä taloudellisesti kestävää, mutta liikevoiton tavoittelun ei tule kuulua sen toimenkuvaan.
Koska kohderyhmä on kaikista vaikeimmin työllistyvät, näemme riskin kilpailuvääristymistä maltillisena etenkin, kun toiminnan volyymi on pieni. Erikoistehtäväyhtiö toimii kilpailluilla markkinoilla yhdessä muiden yritysten kanssa. Tätä kilpailua on tiettyyn pisteeseen saakka pakko sietää, jotta yhtiön sosiaalipoliittiset ja yhteiskunnalliset tavoitteet voidaan saavuttaa. Yhtiön toiminnan pitää olla tasaista ja ennustettavaa, ei markkinasyklien mukaan liiallisesti heittelevää.

Työ ja turva -osasto/ML/ea 8.11.2021

Toimialat

Esityksen mukaan yhtiön tulisi välttää toimimista merkittävästi kilpailuilla markkinoilla. Tavoite on kannatettava, mutta hyvin vaikea toteuttaa. Monet yhtiön sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin hyvin soveltuvat toimialat (esim. monet palvelualat) ovat nimenomaan hyvin kilpailtuja ja taloudellisilta marginaaleiltaan pieniä.

Vaikka yhtiön toiminnan volyymi on erityisesti alkuvaiheessa suhteellisen pientä, on sen pyrittävä järkevään tasapainoon eri toimialojen välillä. Toiminta ei saa painottua liikaa esimerkiksi kiinteistöpalvelualan kaltaisiin perinteisiin työmarkkinoiden sisääntuloaloihin. Tarvittaessa tulisi tehdä markkinakartoitus ennen toiminnan laajentamista uusille toimialoille.

Myös palveluiden hinnoittelu on vaikeaa. Yhtiö ei voi hinnoitella palveluitaan kattamaan omia keskimääräistä korkeampia kulujaan, mutta ei toisaalta voi käyttää asemaansa valtion erikoistehtäväyhtiönä saadakseen kilpailuetua. Yhtiötä valvovan neuvottelukunnan tehtävä on pyrkiä varmistamaan maltillisen toimialakohtaisen markkinaosuuden sekä suurin piirtein markkinahintojen toteutuminen, jolloin kilpailuedun on tultava muualta kuin hinnasta. Kokonaisuus on periaatteiltaan hyväksyttävä. Yhtiön neuvottelukunnassa on syytä olla palkansaajien edustaja.

Hankintalain 24 §

Työkanava Oy on hankintalain 24 § (varatut hankintasopimukset) mukainen palvelujen myyjä. Yhtiön sosiaalipoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi 24 § soveltaminen on tarpeellista.

Seuranta

Yhtiön toiminnan alettua on sopivan ajan kuluttua syytä analysoida työntekijöiden taustoja ja polkua Työkanava Oy:n palvelukseen. Mikä on työntekijöiden maantieteellinen jakauma, mille toimialoille he päätyvät, mikä on heidän osatyökykyisyytensä syy, kuinka kauan he ovat yhtiön palveluksessa, kuinka moni työllistyy avoimille työmarkkinoille? Myös kattava tasa-arvo- ja sukupuolivaikutusten arviointi on syytä toteuttaa.

Muuta

Lakiehdotuksessa ei ymmärrettävästi oteta kantaa valmistelussa olevaan TE-palvelut 2024 -uudistukseen. Työkana Oy:n toiminnan kannalta on oleellista, että työ- ja elinkeinopalvelujen kuntiin siirron yhteydessä uusi palvelurakenne kykenee saumattomasti toteuttamaan ne samat vaatimukset, joita TE-toimistot sitä ennen toteuttivat.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot

koulutus- ja työvoimapoliittinen asiantuntija Mikko Laakkonen, mikko.laakkonen@sak.fi